

De psychosociale gezondheid van politiepersoneel

I. van Beek, MSc (Universiteit Utrecht)
Prof. dr. T.W. Taris (Universiteit Utrecht)
Prof. dr. W.B. Schaufeli (Universiteit Utrecht)

Samenvatting van I. Van Beek, T.W. Taris en W.B. Schaufeli (2013). *De psychosociale gezondheid van politiepersoneel*. Den Haag/Utrecht: WODC/Universiteit Utrecht.

Het politiewerk kan zowel belonend als veeleisend zijn. Uit onderzoek blijkt dat depressieve klachten, burn-out en posttraumatische stress niet zeldzaam zijn in deze beroepsgroep. Daarnaast wordt soms vermoed dat politiepersoneel een verhoogde kans heeft op suïcide. Eerder onderzoek liet echter ook zien dat politiebeambten hun werk vaak met veel energie en toewijding verrichten. Tegen deze achtergrond en gegeven de in 2012-13 ingezette grootschalige reorganisatie van de politie, heeft het WODC de afdeling Arbeids- en Organisationspsychologie van de Universiteit Utrecht gevraagd om onderzoek te doen naar de psychosociale gezondheid van Nederlandse politieambtenaren, alsmede naar de factoren in het politiewerk die hierop van invloed zijn. Dit onderzoek zou twee doelstellingen moeten realiseren:

1. *Het verkrijgen van kennis over de staat van de psychosociale gezondheid van politieambtenaren.*
2. *Het verkrijgen van kennis over welke aspecten de psychosociale gezondheid van politieambtenaren in positieve of negatieve zin beïnvloeden.*

Opzet en uitwerking

Om deze doelen te bereiken werden vier deelstudies uitgevoerd. In de eerste, kwalitatieve deelstudie werd via literatuurstudie en individuele en groepsinterviews met politiemedewerkers een keuze voor 27 voor het politiewerk relevante negatieve ("spanningsbronnen") en positieve werkkenmerken ("energiebronnen") gemaakt, waaronder werkdruk, administratieve belasting, agressie en intimidatie door burgers, steun van collega's en leiding, mentale belasting (de mate waarin het werk bijvoorbeeld concentratie en zorgvuldigheid vereist), emotionele belasting (de mate waarin het werk de taakuitvoerders persoonlijk raakt) en betekenisvolheid van het werk. Daarnaast werden negen belangrijke positieve en negatieve indicatoren van de psychosociale gezondheid van politieambtenaren gekozen, zoals bevlogenheid, burn-out, symptomen van posttraumatische stress, depressieve en suïcidale klachten, verzuim en body mass index. Ten slotte werden twee mogelijk relevante persoonskenmerken ("persoonlijke hulpbronnen": mentale weerbaarheid/resilience en job crafting – de mate waarin politiemedewerkers zelf vorm geven aan hun werk) in het onderzoek betrokken.

Op basis van deelstudie 1 werd een kwantitatieve vragenlijst samengesteld. In deelstudie 2 werd een aselecte gestratificeerde steekproef van 3740 politiemedewerkers die afkomstig waren uit 24 toenmalige regiokorpsen (één regiokorps en het KLPD bleven buiten het onderzoek) uitgenodigd om deze vragenlijst in te vullen. De steekproef was gestratificeerd op basis van de zes taakgebieden van de politie: Leiding, Handhaving & Noodhulp, Opsporing, Intake & Service, Ondersteuning en In Opleiding. In totaal vulden 1535 personen de online vragenlijst in, wat een bevredigende response van 41.0% betekende. Responsanalyse liet zien dat de respons in de taakgebieden Leiding, Handhaving & Noodhulp en Opsporing duidelijk hoger lag dan in de andere taakgebieden. Daarnaast waren mannen en jongeren tot 25 jaar iets oververtegenwoordigd ten opzichte van de andere groepen in

de politiemacht, maar deze verschillen waren relatief klein. Op basis hiervan werd besloten de onderzoeksgroep te herwegen op basis van taakgebied, maar geen verdere maatregelen ten aanzien van sekse en leeftijd te treffen. Bij vergelijkingen tussen taakgebieden onderling werd geen weging toegepast.

De staat van de psychosociale gezondheid van politieambtenaren

Deelstudie 2 liet zien dat de psychosociale gezondheid van politieambtenaren – voor zover het de *mentale aspecten* daarvan betrof – geen reden tot zorg gaf. Vergeleken met de resultaten van eerder onderzoek onder de Nederlandse populatie als geheel dan wel onder specifieke groepen daaruit, bleken Nederlandse politiemensen zeer bevlogen, terwijl hun scores op burn-out, en angst- en depressieklachten niet of nauwelijks afweken van die van de vergelijkingsgroepen. De belangrijkste uitzondering betrof het feit dat de deelnemers relatief vaak aan de dood dachten; voor andere indicatoren van suïcidaliteit vonden we geen noemenswaardige verschillen. Voor de *gedragsgerelateerde aspecten van het welzijn* vonden we daarentegen dat de gemiddelde politiemedewerker duidelijk vaker verzuimde dan de gemiddelde werkende Nederlander, terwijl ruim de helft van de ondervraagden overgewicht rapporteerde. Ook schatten de deelnemers hun eigen gezondheid negatiever in dan de personen in de vergelijkingsgroep.

In deelstudie 3 werden de resultaten van dit onderzoek vergeleken met die van eerder onderzoek in soortgelijke beroepsgroepen (marechassees, douanebeambten, beveiligingsmedewerkers en gevangenismedewerkers), alsmede met eerdere voor binnen- en buitenlandse politiekorpsen gerapporteerde resultaten. Daarbij concentreerde de studie zich op twee indicatoren van de psychosociale gezondheid, namelijk burn-out en bevlogenheid. Ook werd onderzocht hoe de resultaten van het huidige onderzoek met betrekking tot intimidatie, agressie en pesten zich verhielden tot die van eerder onderzoek in de algemene Nederlandse beroepsbevolking. Deze vergelijkingen lieten zien dat de deelnemers aan dit onderzoek wat betreft burn-out niet ongunstiger scoorden dan personen met vergelijkbare beroepen dan wel politiemedewerkers in het buitenland. Het in dit onderzoek gevonden niveau van bevlogenheid stak zeer gunstig af tegen wat in eerder (nationaal en internationaal) onderzoek werd gerapporteerd. Ten slotte bleek dat Nederlandse politiemedewerkers duidelijk vaker te maken hadden met intimidatie, pesten en agressie dan de gemiddelde Nederlandse werknemer, zowel (en vooral) door burgers, maar ook door collega's en leidinggevenden.

Ook werden in deelonderzoek 2 de resultaten van de verschillende taakgebieden vergeleken. Daaruit bleek dat de taakgebieden Leiding en In opleiding over het algemeen gunstiger resultaten behaalden ten aanzien van de indicatoren van psychosociale gezondheid dan de andere taakgebieden; vooral de taakgebieden Intake & Service en Opsporing staken ongunstig af tegen de andere gebieden.

Aspecten die de psychosociale gezondheid van politieambtenaren in positieve of negatieve zin beïnvloeden

Op basis van deelstudie 1 werden in deelstudie 2 elf energiebronnen, zestien potentiële spanningsbronnen, en twee persoonlijke hulpbronnen gemeten. De zes meest voorkomende bronnen van spanning in het werk van politiemedewerkers waren de administratieve belasting in het werk, het moeten draaien van wisselende diensten, onvrede over het Openbaar Ministerie en het strafrecht, de mentale belasting, technostress (bijvoorbeeld vanwege het moeten werken met verouderde programmatuur) en onduidelijkheid over de uit te voeren taken. Politieambtenaren beschikten in hun werk gemiddeld echter ook over veel energiebronnen. Met name de betekenisvolheid van het werk, de afwisseling van de werkzaamheden en de kwaliteit van de contacten met collega's bleken sterke punten. Ten slotte bleek dat politiemedewerkers beschikten over een goede mentale weerbaarheid en dat zij met enige regelmaat probeerden hun persoonlijke hulpbronnen te vergroten. De zes onderscheiden taakgebieden verschilden in de mate waarin zij beschikten over spannings-, energie- en persoonlijke hulpbronnen: met name medewerkers in de taakgebieden In Opleiding en Leiding staken in deze opzichten gunstig af tegen die van de andere taakgebieden.

Vervolgens werd onderzocht hoe de spannings-, energie- en persoonlijke hulpbronnen samenhangen met de psychosociale gezondheid van politieambtenaren. De spanningsbronnen die het sterkst samenhangen met de onderscheiden aspecten van de psychosociale gezondheid waren een hoge belasting vanwege het werk in wisselende diensten, en het ervaren van een hoge mate van werk-thuisinterferentie. Daarnaast waren ook een hoge mate van emotionele belasting, lichamelijke belasting, administratieve belasting en verwachte veranderingen in de taak belangrijke bronnen van spanning. De belangrijkste energiebronnen in het politiewerk waren de sociale steun van collega's en leidinggevenden, het hebben van betekenisvol werk, het meemaken van situaties die een prettige spanning met zich meebrengen (arousal), en de ontwikkelingsmogelijkheden. Ten slotte bleek dat ook mentale weerbaarheid (het gevoel competent te zijn in het werk, het kunnen omgaan met moeilijke omstandigheden, en acceptatie van zichzelf en het leven) en job crafting sterk samenhangen met de psychosociale gezondheid. Bij deze resultaten moet overigens worden aangetekend dat de gevonden samenhangen niet kunnen worden geïnterpreteerd in termen van oorzaak en gevolg. Het hier gebruikte onderzoeksontwerp is ongeschikt om dergelijke conclusies op te baseren.

In het afsluitende deelonderzoek 4 werden de resultaten van de eerdere deelonderzoeken besproken in vijf groepsinterviews met vertegenwoordigers van de verschillende taakgebieden binnen de politieorganisatie. Tijdens deze interviews bleek dat de deelnemers de resultaten over het algemeen herkenden, maar ook dat zij deze frequent konden nuanceren en preciseren. De gesprekken met vertegenwoordigers van de onderscheiden taakgebieden leverden een grote hoeveelheid materiaal en vaak nuttige inzichten op met betrekking tot de manier

waarop problemen ten aanzien van de bronnen van spanning en energie in het politiewerk zouden kunnen worden aangepakt.

Conclusies

Al met al kan worden geconcludeerd dat de gemiddelde politiemedewerker beschikt over een goede psychosociale gezondheid. Hoewel de werksituatie van politieambtenaren belangrijke bronnen van spanning bevat (de werkdruk is bijvoorbeeld hoog, de medewerkers hebben duidelijk vaker dan de gemiddelde Nederlander te maken met intimidatie, agressie en geweld, en men wordt regelmatig geconfronteerd met ingrijpende en potentieel traumatiserende gebeurtenissen), liet dit onderzoek zien dat dit voor de gemiddelde politiemedewerker geen duidelijk nadelige gevolgen voor zijn of haar psychosociale gezondheid met zich mee lijkt te brengen. Op veel van de onderscheiden aspecten van deze gezondheid verschillen politiemedewerkers niet in ongunstige zin van de gemiddelde Nederlander. Dat geldt in ieder geval voor de mentale aspecten van die gezondheid: politiemedewerkers zijn zeer bevlogen en wijken in termen van burn-out, symptomen van posttraumatische stress, angstklachten en indicatoren van suïcidaliteit niet noemenswaardig af van de vergelijkingsgroepen. Wel rapporteerden de deelnemers een iets hoger niveau van cynisme, iets meer depressieve klachten en dachten zij vaker aan de dood dan de personen in de vergelijkingsgroepen. Voor de gedragsgerelateerde aspecten van het welzijn werden minder gunstige resultaten gevonden. De deelnemers aan dit onderzoek waren minder tevreden over hun gezondheid en rapporteerden een hoger verzuim dan de personen in de vergelijkingsgroep, terwijl de helft van de deelnemers overgewicht rapporteerde. Hoewel er al met al weinig reden is tot grote zorg over de staat van de psychosociale gezondheid van de gemiddelde Nederlandse politieambtenaar, zijn er dus zeker aspecten waarop die gezondheid verbeterd kan worden.